

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Назарчук Тетяна Валеріївна

УДК 658.17 (477)

**Удосконалення системи управління витратами
машинобудівних підприємств**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління
підприємствами (машинобудування)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук

Хмельницький - 2008

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Хмельницькому національному університеті
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник

доктор економічних наук, професор
Нижник Віктор Михайлович,
Хмельницький національний університет
Міністерства освіти і науки України,
проректор з фінансово-економічної
діяльності

Офіційні опоненти

доктор економічних наук, професор
Бельтюков Євген .Афанасійович,
Одеський національний політехнічний
університет Міністерства освіти і науки
України, завідувач кафедри економіки
підприємств

кандидат економічних наук, доцент
Лук'янова Валентина В'ячеславівна
Хмельницький національний університет
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри економіки підприємств
і підприємництва

Захист відбудеться „___” _____ 2008 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.052.01 Хмельницького національного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, 3-й корпус, зал засідань вченої ради

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницького національного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 29016, м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 110.

Автореферат розісланий „___” _____ 2008 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Скринник Н.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Практика господарювання на українських промислових підприємствах вказує на те, що витрати на сьогодні є суто об'єктом обліку, тоді як ринкові умови вимагають обов'язкового розгляду їх як об'єкта управління. Оптимізація рівня виробничих витрат повинна розглядатись як основа успішного функціонування підприємства, яка буде здатна забезпечити: по-перше, необхідний рівень рентабельності та прибутковості виробництва, по-друге, високу конкурентоспроможність продукції, що виробляється.

Особливу актуальність сьогодні набувають питання управління непрямыми витратами, які не можуть бути безпосередньо віднесені на ту чи іншу асортименту позицію. Аналіз тенденцій розвитку промислових підприємств дає підставу стверджувати, що роль непрямих витрат буде зростати і в подальшому, у зв'язку із підвищенням науково-технічного рівня виробництва, ускладненням технологічних процесів та зростанням витрат на їх обслуговування. Реалізація нових підходів до управління у цьому контексті найбільш ефективна через механізм інтеграції, який дозволить чітко визначити внесок кожного структурного підрозділу у досягнення найбільш раціонального співвідношення, з точки зору підприємства, критеріїв функціонування.

Теоретичні та методологічні аспекти обліку, планування, аналізу та контролю витрат є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Окремі питання щодо формування та управління виробничими витратами знайшли своє відображення у роботах: І.А. Басманова, П.С. Безруких, М.А. Вахрушиної, В.М. Гальперіна, С.Ф. Голова, Т.П. Карпової, Г.В. Козаченко, Е.П. Козлової, В.В. Лук'янової, А.Ш. Маргуліса, В.М. Нижника, П.П. Новіченко, О.О. Орлова, В.Ф. Палія, Л.П. Радецької, Є.Г. Рясних, Я.В. Соколова, С.А. Стукова, В.І. Ткача, М.В. Ткача, Ю.С. Цал-Цалко, М.Г. Чумаченко, А.Д. Шеремета та ін. Серед найбільш фундаментальних зарубіжних досліджень з цієї проблеми слід відзначити праці А. Алчіана, К. Друрі, В. Говіндараджана, Р. Манна, Е. Майера, Дж. Сігела, Дж. Фостера, Ч.Т. Хорнгрена, Дж. Шанка, Дж. Шима.

Аналітичний огляд великого масиву літературних джерел показав, що майже всі роботи орієнтовані на традиційний підхід до обліку, планування і контролю витрат, який, за сучасних умов постійного зростання питомої ваги непрямих витрат, не достатньо ефективно дозволяє управляти витратами. На сьогодні залишаються не до кінця вирішеними питання структурування витрат, аналізу існуючої системи управління, як об'єкта формування витрат, обґрунтованого формування і розподілу непрямих витрат та інші проблеми, що стосуються організаційних, економічних, облікових та технологічних аспектів.

Таким чином, актуальність нашого дослідження визначається необхідністю вирішення комплексних проблем, пов'язаних із удосконаленням системи управління витратами на машинобудівних підприємствах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету на 2004-2006 роки за темами: „Дослідження стану виробничого, соціального, економічного та рекреаційного потенціалів м. Хмельницького” (номер державної реєстрації ДР0105U000726), „Стратегія розвитку м. Хмельницького на 2006-2015 роки та механізм її реалізації” (номер державної реєстрації ДР0105U007229). Участь здобувача полягає у проведенні аналізу динаміки і оцінці деформації структури витрат промислових підприємств м. Хмельницького та розробці методичного підходу щодо оптимізації їх рівня з метою підвищення виробничого і економічного потенціалу підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка теоретичних, організаційно-методичних і практичних рекомендацій щодо управління витратами на машинобудівних підприємствах, адекватних сучасним тенденціям розвитку виробництва.

Для досягнення поставленої мети було сформульовано і поставлено наступні завдання:

- систематизувати та узагальнити теоретичні основи формування і управління витратами за сучасних умов господарювання;
- дослідити існуючі вітчизняні і зарубіжні підходи до класифікації витрат та здійснити їх порівняльну характеристику;
- визначити сучасні тенденції в практиці управління витратами на промислових підприємствах та провести структурування загальних проблем у цьому питанні;
- провести критичний огляд та оцінку сучасних методів формування та розподілу витрат виробництва;
- проаналізувати структуру та динаміку витрат на виробництво продукції машинобудівних підприємств з метою визначення пріоритетних напрямів управління витратами;
- провести моніторинг виробничих потоків та розробити методичні підходи до аналізу існуючих систем управління, як основного об'єкта формування витрат з метою їх оптимізації;
- визначити критерії формування і розподілу непрямих витрат та розробити відповідні методичні підходи, які дадуть можливість здійснювати оперативний контроль, аналіз та визначити резерви зниження цих витрат;
- здійснити практичну апробацію запропонованих методичних підходів з метою оцінки їх ефективності.

Об'єктом дослідження є процес формування, розподілу та управління витратами суб'єкта господарювання.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методологічні та організаційно-прикладні проблеми управління витратами на промислових підприємствах.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дисертаційної роботи є праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань управління витратами, законодавчі та нормативні акти і положення щодо обліку, планування, аналізу і контролю витрат на промислових підприємствах. Дослідження проводились з використанням наступних методів: *діалектичного пізнання, порівняння, аналізу, синтезу, теоретичного узагальнення* – для вивчення економічних явищ та дослідження теоретичних основ формування і управління витратами; *системного підходу, групування, абстрактно-логічного методу* – для дослідження методів формування та розподілу витрат, формулювання висновків; *економіко-статистичного, системного і порівняльного аналізу* – для аналізу техніко-економічних показників діяльності підприємств, структури і динаміки витрат, з метою визначення пріоритетних напрямів управління витратами; *економіко-математичного моделювання, гармонічного аналізу, формалізації* – для розробки моделей оптимізації систем управління, моделей формування і розподілу непрямих витрат; *експериментального* – в ході апробації запропонованих підходів до управління витратами; *графічного* – для наочного представлення матеріалів і результатів дослідження.

Інформаційна база дослідження. Офіційні матеріали Державного комітету статистики України, Головного управління статистики у Хмельницькій області, фінансова звітність промислових підприємств, монографічна, періодична вітчизняна та зарубіжна наукова література.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна даної дисертаційної роботи полягає у комплексному дослідженні і розробці організаційно-економічних напрямів удосконалення системи управління витратами промислового (машинобудівного) підприємства.

В ході дослідження отримано наступні теоретичні і практичні результати, що визначають наукову новизну і є предметом захисту:

вперше:

- доведено і обґрунтовано необхідність дослідження загальної структури управління підприємством, як об'єкта формування витрат, та на основі цього розроблено оригінальний підхід до аналізу існуючої системи управління, який дозволяє максимально оптимізувати організаційну структуру з метою усунення надлишкових витрат та визначити внесок окремих елементів управління у загальній величині понесених витрат (с. 102-109; с. 118-129);

- розроблено методичний підхід до формування, розподілу і управління непрямими витратами за критерієм еквівалентного операційного потоку, який дає можливість оцінити об'єктивність формування і доцільність виникнення цих витрат та визначити резерви їх зниження за суб'єктами управління: підрозділами, видами продукції, виконавцями (с. 130-140);

- розроблено і апробовано алгоритм та комп'ютерну програму для виконання розрахунків з формування та розподілу непрямих витрат на промисловому підприємстві (с. 141-142; с. 189-200);

удосконалено:

- сутнісні ознаки поняття „витрати”, шляхом доповнення і розширення класичного наповнення цього терміну (с. 21-22);

- структурування загальних проблем управління витратами на машинобудівних підприємствах, яка дозволяє конкретизувати їх, виділити найсуттєвіші та визначити шляхи їх вирішення (с. 51-54);

- трактування понять „виробничий потік”, „еквівалентний операційний потік”, „система управління”, розмежовано поняття логічної і фізичної системи управління (с. 107; с. 122-125; с. 131-132).

набуло подальшого розвитку:

- теоретико-методичні аспекти класифікації витрат, шляхом систематизації і порівняльного аналізу вітчизняних та зарубіжних систем класифікації (с. 40-42);

- визначення найбільш актуальних задач, принципів та методів управління витратами; конкретизовано вимоги, яким повинні відповідати сучасні ефективні методи управління витратами з метою їх використання у практичній діяльності (с. 47-50; с. 77-78).

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження для оптимізації рівня витрат на промислових підприємствах. Запропоновані підходи до аналізу систем управління, формування та розподілу непрямих витрат реалізовані керівниками і спеціалістами фінансово-економічних служб для підвищення ефективності діяльності підприємств.

Окремі матеріали дослідження використовуються у практичній діяльності підприємств: фірма „РІНО” ВАТ „АК АДВІС” (довідка про впровадження № 51 від 16.06.07 р.), філія МСВК-1 ВАТ „Термопластавтомат” (довідка про впровадження № 34 від 19.09.07 р.), ВАТ „АК АДВІС” (довідка про впровадження № 117 від 26.10.07 р.).

Апробація результатів дисертаційної роботи. Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, доповідались на V Міжнародній науково-практичній конференції „Мотивація інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств та ринку праці в контексті інтеграції України до ЄС” (м. Хмельницький 18-21 травня 2005 року), IV Міжнародній

науково-практичній конференції „Проблеми планування виробництва в умовах переходу до ринку” (м. Алушта 30 вересня - 2 жовтня 2005 року), VIII Міжнародній науково-практичній конференції „Наука і освіта 2005” (м. Дніпропетровськ 7-21 лютого 2005 року), I Міжнародній науково-практичній конференції „Управління організаційними змінами в контексті економіки знань” (м. Хмельницький 17-19 листопада 2005 року), II Міжнародній науково-практичній конференції „Актуальні проблеми регіонального розвитку в контексті Європейської інтеграції” (м. Луцьк 1-3 червня 2006 року).

Публікації. Матеріали дисертаційної роботи знайшли відображення у 9 публікаціях, з них 8 статей у наукових фахових виданнях та 1 публікація у матеріалах наукової конференції загальним обсягом 2,9 д.а., з яких 2,8 д.а. належать особисто автору.

Особистий внесок автора. Наукові результати, представлені в дисертаційній роботі, отримані автором самостійно.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 200 сторінок комп'ютерного набору, в т.ч. основного тексту 168 сторінок. Вона включає 19 таблиць, 20 рисунків. Список використаних літературних джерел налічує 184 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі – „**Теоретичні основи формування та управління витратами на промислових підприємствах**” – систематизовано, узагальнено та доповнено теоретичні основи формування і управління витратами, досліджено еволюцію сутності витрат, вітчизняні і зарубіжні методичні підходи до класифікації витрат та концептуальні підходи до формування системи управління витратами на промислових підприємствах.

Категорія „витрати” займає сьогодні провідне місце в економічній науці і при всій різноманітності її тлумачень, найбільш поширеною є думка, що під витратами розуміють спожиті ресурси (сировини, матеріалів, праці тощо), виражені у грошовій формі. Аналіз різних підходів до визначення категорії „витрати”, довів необхідність розширення класичного наповнення і уточнення сутності цієї дефініції. На підставі цього було дано авторське визначення поняття „витрати”, а саме: витрати – це загальний економічний показник порівняльних варіантів рішень по вибору оптимального поєднання чинників виробництва, що має динамічний характер та відображає сукупний розмір усіх ресурсів, витрачених задля досягнення визначених поточних і стратегічних цілей суб'єкта господарювання у визначеному періоді.

Аналіз зарубіжного і вітчизняного досвіду у питанні класифікації

витрат довів, що сьогодні існує два протилежних підходи до структурування витрат: перший – орієнтований на надмірну деталізацію і носить більше теоретичний, а ніж практичний характер; другий – базується на групуванні витрат в укрупнені класи, яке дозволяє більш ефективно здійснювати контроль та управління у практичній діяльності підприємств. Типова класифікація, яка, зазвичай, використовується на вітчизняних підприємствах, не дає змогу отримати інформацію для прийняття рішень, здійснення процесу контролю та регулювання. Класифікація витрат для цілей управління повинна, перш за все, базуватись на ознаках, які дозволяють диференціювати витрати в різних аспектах, з урахуванням напрямів використання інформації. Важливим параметром для вибору класифікації є продукція, що виробляється та визначення витрат, які будуть визначальними для її виготовлення, при цьому слід обмежуватись невеликою кількістю елементів класифікації для її ефективного використання у практичній діяльності.

В процесі дослідження нами було визначено мету, задачі, принципи і методи, які являються структурними складовими системи управління витратами. Діяльність будь-якого підприємства залежить від змін як у внутрішньому так і у зовнішньому середовищі і, тим самим, зумовлює різноманітність проблем управління витратами. Сьогодні низка цих проблем є спільною для більшості промислових підприємств. З огляду на це, нами було розроблено їх узагальнену структурування (табл. 1), яка враховує технологічний, економічний, обліковий та організаційний аспекти.

Таблиця 1

**Узагальнена структурування проблем управління витратами
машинобудівних підприємств**

Ознака	Проблеми управління витратами
1.Проблеми, пов'язані із технологією виробництва та використанням виробничих потужностей	<ul style="list-style-type: none"> - висока питома вага застарілого та повністю зношеного обладнання, і, як наслідок, зростання витрат на поточний ремонт основних фондів; - висока капіталомісткість активної частини основних фондів та неповне використання виробничих потужностей, що призводить до росту витрат на експлуатацію та обслуговування обладнання; - значне ускладнення технології виробництва, яка потребує нових дороговартісних форм організації робіт і їх контролю; - необхідність значних одноразових витрат капітального характеру для підвищення рівня технічної оснащеності та відсутність розробленої системи пріоритетів по модернізації виробничих потужностей; - значна частка витрат визначається конструктивними особливостями продукції, що виробляється і технологією її виготовлення, відповідно залишається незначна частина витрат, на які можливо здійснити вплив
2.Економічні проблеми, пов'язані із прогнозуванням, плануванням та аналізом витрат	<ul style="list-style-type: none"> - неточність розрахунку вартості ресурсів (через постійну зміну вартості), необхідних для виробництва продукції; - великі відхилення при визначенні загального обсягу витрат на виробництво від нормативних значень; - не визначаються причини виникнення відхилень фактичних витрат від планових;

	<ul style="list-style-type: none"> - не визначаються місця виникнення витрат та центри відповідальності за обсяг витрат; - не проводиться прогнозування витрат та відсутній аналіз зовнішнього середовища організації; - недосконалість аналізу структури витрат та чинників, які впливають на їх рівень; - відсутній аналіз впливу непрямих витрат на фінансові результати та аналіз динаміки витрат; - невідповідність методів і інструментів управління задачам управління виробничими витратами
<p>3. Проблеми, пов'язані із обліком витрат та калькулюванням собівартості продукції</p>	<ul style="list-style-type: none"> - облік не забезпечує керівників своєчасною, достовірною, гнучкою та аналітичною інформацією, що призводить до прийняття неефективних та кількісно не обґрунтованих управлінських рішень; - класифікація витрат не відповідає вимогам сьогодення, оскільки у більшості випадків забезпечує лише облік та калькулювання собівартості продукції, - у багатьох випадках використовується застарілий метод калькулювання повної собівартості; - неузгодженість на підприємстві таких функцій управління як планування, облік та аналіз, що призводить до неможливості встановлення відповідальності за результати прийнятих управлінських рішень; - існуюча методологія планування, нормування і обліку витрат не дозволяє отримати системну інформацію про винуватців у виникненні відхилень по місцях виникнення витрат, центрах відповідальності та видах діяльності; - відсутня взаємопов'язана і цілісна система облікової інформації про витрати структурних підрозділів і показників економічної ефективності їх діяльності; - відмінність складу витрат як об'єкта податкового та бухгалтерського обліку; - недостатньо розроблена нормативна база, яка регулює ведення обліку на підприємстві
<p>4. Проблеми, пов'язані із організаційною системою управління витратами</p>	<ul style="list-style-type: none"> - в організаційній структурі підприємства не виділяється служба, яка є відповідальною за управління витратами; - не проводиться аналіз існуючої організаційної структури підприємства як об'єкта формування витрат з метою її оптимізації; - низький кваліфікаційний рівень працівників бухгалтерії, який є суттєвою перешкодою для рішення питань управління витратами; - недостатня оперативність прийняття рішень щодо зміни рівня витрат; - відсутня система морального та матеріального заохочення працівників за зниження витрат; - відсутність нормативних документів, які б регламентували прийняття рішень щодо управління витратами; - відсутність відповідальних за реалізацію управлінських рішень на тій чи іншій стадії; - управління витратами орієнтоване лише на короткостроковий період часу

Здійснивши зазначене структурування, ми можемо констатувати той факт, що рівень управління витратами на машинобудівних підприємствах залишається досить низьким. Отже, для підвищення ефективності діяльності та гармонізації виробничих відносин на підприємстві необхідно удосконалити систему формування, розподілу та управління витратами, яка

має за мету досягнення та збереження позитивного результату господарської діяльності і буде забезпечувати виконання наступних вимог: інтеграція із загальною системою управління підприємством; комплексний характер формування і прийняття управлінських рішень; високий динамізм управління; орієнтація на стратегічні цілі розвитку підприємства.

У другому розділі – „**Методологічні та структуроформуючі аспекти управління витратами промислових підприємств**” – здійснено аналіз сучасних методів управління витратами та аналіз динаміки витрат машинобудівних підприємств, за результатами якого визначено та обґрунтовано пріоритетні напрями управління витратами за сучасних умов господарювання.

В економічній літературі методи управління витратами не виділяються в окремі класи, оскільки ідентифікуються із відповідними методами обліку і калькулювання витрат та фінансового управління в цілому. Проведений нами аналіз довів, що традиційні вітчизняні методи, які сьогодні використовуються на більшості українських підприємств не в повній мірі відповідають вимогам швидкого реагування на зміни ринкового середовища. Зарубіжні методи, які є більш орієнтованими на прийняття управлінських рішень не можуть бути механічно перенесені на українські підприємства, оскільки не завжди враховують специфіку вітчизняної практики господарювання та досить часто не мають механізму практичної реалізації.

В роботі запропоновано ряд критеріїв, які є найбільш важливими при оцінці можливості використання різних методів управління за сучасних умов, а саме: простота використання, вартість впровадження і підтримки, універсальність, орієнтація на прийняття управлінських рішень, точність і об'єктивність калькулювання собівартості продукції, гнучкість, забезпечення повного оперативного контролю, аналізу та регулювання витрат, врахування цільових установок та інтеграція з іншими блоками управління. Здійснено порівняльну характеристику на відповідність цим критеріям сучасних методів управління витратами.

Для більш глибокого розуміння проблеми нами було проведено аналіз структури та динаміки витрат машинобудівних підприємств Подільського регіону (табл. 2). Результати аналізу довели, що для усіх досліджуваних підприємств характерним є висока питома вага постійних витрат, отже у структурі операційних витрат мають місце суттєві деформації, зумовлені значним ускладненням технології виробництва, високою питомаю вагою застарілого і повністю зношеного обладнання та неповним використанням наявних виробничих потужностей. Все це призвело до суттєвої зміни структури витрат і ускладнення процесу управління ними.

За нинішніх умов господарювання задача управління витратами, на нашу думку, полягає, головним чином, не у безсистемній економії, а у

пошуку резервів і приведенні витрат до їх оптимального рівня для кожного окремого підприємства. А, оскільки, прямі витрати визначаються, перш за все, конструктивними особливостями продукції, технологією її виготовлення, управління ними – практично вичерпані можливості, відповідно, системне управління непрямыми витратами – є одним із шляхів підвищення ефективності діяльності промислових підприємств.

Таблиця 2

Динаміка структури витрат машинобудівних підприємств

Роки	Назва підприємства / структура собівартості									
	ДП „Новатор”		ВАТ ХЗКІПУ „Пригма-Прес”		ВАТ „АК АДВІС”		ВАТ „Темп”		ВАТ „Термопласт-автомат”	
	Прямі витрати, %	Непрямі витрати, %	Прямі витрати, %	Непрямі витрати, %	Прямі витрати, %	Непрямі витрати, %	Прямі витрати, %	Непрямі витрати, %	Прямі витрати, %	Непрямі витрати, %
2001	61,10	38,90	37,20	62,80	23,27	76,73	47,76	52,24	57,08	42,92
2002	67,87	32,12	42,65	57,35	25,22	74,78	42,71	57,29	42,97	57,03
2003	63,36	36,64	54,94	45,06	59,98	43,02	36,49	63,51	54,94	45,06
2004	69,56	30,44	58,30	41,70	41,68	58,32	41,15	58,85	63,55	36,45
2005	63,31	36,69	56,30	43,69	58,84	41,16	43,88	56,12	64,15	35,85
2006	64,25	35,75	50,42	49,58	48,85	51,15	43,81	56,19	53,87	46,13

Під час аналізу сучасних методів розподілу непрямих витрат було доведено, що більшість із них зорієнтовані, перш за все, на точність калькулювання собівартості окремих видів продукції. Але в умовах загострення конкурентної боротьби ці акценти дещо зміщуються. На наше переконання, на перший план висувається задача оперативного контролю за формуванням непрямих витрат, як їх загальної величини, так і окремих складових, оскільки такий контроль дозволяє активно впливати безпосередньо на процес формування витрат з метою їх зниження, що в подальшому сприятиме збільшенню прибутку та підвищенню рівня рентабельності виробництва. Отже, постає питання розробки нових підходів у цьому питанні, реалізація яких буде найбільш ефективною через механізм інтеграції, шляхом визначення ролі і внеску кожного структурного підрозділу у досягнення найбільш раціонального співвідношення критеріїв функціонування підприємства.

Така система передбачає формулювання чітких функцій і задач, діагностування можливості виконання цих функцій у рамках існуючої оргструктури, чіткого визначення відповідальності і повноважень окремих служб, встановлення раціональних документальних і інформаційних потоків, а отже дозволяє пов’язати управління витратами із загальною оргструктурою, здійснюючи його на всіх рівнях управління. Крім того, всі учасники повинні бути проаналізовані на предмет їхньої доцільності у цій системі.

З цією метою, нами було проведено спеціальний моніторинг виробничих систем та виробничих потоків, які є їхніми складовими, оскільки саме вони є основними об'єктами формування витрат. На наш погляд, промислове виробництво можна представити як сукупність трьох видів потоків: матеріального, енергетичного, інформаційного, які взаємно організовані в межах певного часу відліку і реалізуються у послідовності технологічного процесу. При цьому участь персоналу у виробничому процесі зводиться до співучасті у проходженні названих потоків у формі трансформації, супроводу або обслуговування, т.ч. кожний працівник прямо чи опосередковано приймає участь в управлінні цими потоками, а через них і всім виробництвом. Будь-який потік розкладається на операційні потоки, виділені як його технологічно відокремлена фаза. При цьому через кожний елемент системи управління проходить певна величина операційного потоку, але сам по собі номінальний об'єм операційного потоку ще не може бути критерієм внеску у загальну справу на рівні конкретної підсистеми управління чи виконавця, очевидно, що необхідно враховувати певні критеріальні параметри, які придатні для координації практично усіх функцій: рівень складності, рівень відповідальності та показники часу. Проте, на останній показник обов'язково буде впливати кількість точок в системі управління через які проходить потік. Іншими словами питанню формування і розподілу непрямих витрат повинно передувати питання, в якій мірі усталена система управління в дійсності є оптимальною.

Т.ч. ми можемо діагностувати наступні пріоритетні напрями удосконалення системи управління витратами:

- по-перше, розробка методичного підходу до аналізу існуючої системи управління, що стане передумовою для організації раціонального формування і об'єктивного розподілу непрямих витрат та дозволить управляти ними з урахуванням особливостей діяльності кожної структурної одиниці;

- по-друге, визначення критеріїв формування і розподілу непрямих витрат та розробка відповідного методичного підходу, який дав би можливість обґрунтованого розподілу вищезазначених витрат за об'єктами формування з метою оперативного контролю, аналізу та визначення резервів зниження цих витрат.

У третьому розділі – **„Організаційно-економічні напрями удосконалення системи управління витратами промислових підприємств”** – розроблено методичний підхід до аналізу загальної структури управління підприємством як об'єкта формування витрат та методичний підхід до формування, розподілу та управління непрямыми витратами за критерієм еквівалентного операційного потоку. Здійснено оцінку ефективності запропонованого методичного підходу.

Організаційна структура будь-якого підприємства являє собою систему управління певної складності з упорядкованими задачами, повноваженнями і відповідальністю, яка створює умови для здійснення підприємством своєї діяльності та досягнення визначених цілей. Елементи цієї системи виступають головними об'єктами формування витрат. Тому, створення ефективної системи управління витратами не можливе без аналізу і подальшої оптимізації загальної системи управління, оскільки в умовах реально діючого підприємства, особливо великого, формування якого проходило впродовж значного відрізка часу, завжди мають місце дублювання функцій або, навпаки – пропуски і неузгодженості в прийнятті деяких рішень, паралелізм, нерівномірне навантаження в різних точках системи управління.

Послідовність оптимізації реально існуючої системи управління полягає у наступному. Спочатку вона перевіряється на предмет відсутності паралелізму і дублювання функцій. Для цього нами було розроблено маршрутні карти проходження всіх виробничих потоків з деталізацією їх на окремі операційні потоки. В процесі співставлення та узгодження маршрутів встановлюються та усуваються виявлені паралелізм і дублювання та коригується, за необхідністю, структура підсистем управління та маршрутів.

З метою уникнення неоднозначності розуміння термінології стосовно системи управління, об'єкта та елемента управління тощо нами було введено поняття логічної і фізичної систем управління.

Логічна система управління – це сукупність маршрутів проходження та реалізації функцій. Фізична система – це ієрархічно об'єднана сукупність фізичних, інтелектуальних та матеріальних ресурсів, призначених для реалізації маршрутів логічної системи. Раціонально відокремлений фрагмент логічної системи – є підсистема управління, аналогічно в фізичній системі – підрозділ. Елемент управління (точка управління, у фізичній системі – виконавець) це точка у виробничому процесі, в якій потік будь-якого виду контактує з певною формою співучасті. Сукупність логічної і фізичної системи становить загальну систему управління підприємством.

Після остаточного формування структури системи управління (усунення непотрібних зв'язків) виконується розрахунок кількості виконавців, які реалізують певну функцію. При цьому нами було розглянуто три варіанти:

- перший варіант, коли навантаження на даний елемент системи управління є постійним у часі;
- другий варіант враховує флуктуації (зміни навантаження), яке коригується на коефіцієнти коротко і довгострокового перевантаження;
- третій варіант враховує сплески флуктуації, які формують перевищення функції навантаження більше ніж це дозволяють допустимі

коефіцієнти коротко і довгострокового перевантаження.

Інструментом, за допомогою якого було запропоновано здійснювати розрахунки по оптимізації чисельності працюючих, обрано метод гармонічного аналізу, який дозволяє змоделювати будь-які процеси, у т.ч. описувати будь-які види (випадки) завантаження елементів управління.

Принципове значення має визначення критеріїв розподілу, які повинні розглядатись як формалізоване вираження системи цінностей об'єкту управління, на основі яких приймаються рішення. За ринкових умов, на наше переконання, критерії розподілу непрямих витрат повинні розроблятися всередині підприємства.

При дослідженні виробничих систем та розробці методичного підходу щодо оптимізації загальної системи управління підприємством як основного об'єкта формування витрат нами було досліджено внесок кожної структурної одиниці підприємства та окремого виконавця в загальну справу за критерієм співучасті в операційному потоці. Операційний потік відображає міру участі кожного з елементів управління в проходженні загального потоку або його складових через виробничий цикл. В загальному вигляді він є добутком загального потоку (Q) або його певної складової на нормативний показник співучасті (C) проходження операційного потоку, котрий має в якості одиниці виміру нормативну одиницю поділену на одиницю потоку:

$$q = Q \cdot C.$$

Найпростіше інтерпретувати поняття операційного потоку, як трудомісткість обробки загального потоку (виробничої програми) у певному елементі системи управління підприємством. Проте, сам по собі показник операційного потоку може давати об'єктивну інформацію про цей внесок тільки у співвідношенні до загального виробничого потоку, причому міра операційних потоків повинна бути однаковою для всіх елементів і підсистем управління. Для забезпечення цієї вимоги нами було введено поняття еквівалентного операційного потоку (N) як добутку операційного потоку (q) на його нормативний еквівалент (n), який може бути виражений у вигляді грошових одиниць, трудових показників (нормо-годинах) або натуральних (наприклад, кількість креслень) тощо:

$$N = q \cdot n.$$

В загальному вигляді нормативний еквівалент повинен враховувати складність, відповідальність та перспективність виконуваних робіт:

$$n = K_C \cdot K_B \cdot K_{II} \cdot n_0,$$

де K_C – коефіцієнт складності виконуваних робіт, наприклад, тарифний коефіцієнт відповідної посади.

K_B – коефіцієнт відповідальності, прикладом якого може слугувати

співвідношення величини договірної і тарифної заробітної плати по даній посаді;

K_{II} – коефіцієнт перспективності, що має за мету створення умов для надання тим чи іншим роботам пріоритетів, з точки зору перспективного розвитку виробництва;

n_0 – базова величина нормативного еквіваленту, наприклад, величина мінімальної заробітної плати; ефективний фонд робочого часу працюючого; номінальна потужність енергооснащеності робочого місця.

Тоді, величина непрямих витрат, яка відноситься до певної підсистеми управління, елементу чи асортиментної позиції визначиться:

$$B_{qi} = B_H \cdot K_{qi},$$

де B_H – величина непрямих витрат, що підлягає розподілу;

K_{qi} – коефіцієнт частки непрямих витрат, котрий об'єктивно відображає співвідношення між локальним та загальним еквівалентними операційними потоками:

$$K_{qi} = \frac{N_i}{\sum_{i=1}^j N_i},$$

де j – кількість елементів системи управління, між якими виконується розподіл непрямих витрат даного виду.

Запропонований методичний підхід базується на використанні матричних моделей, за допомогою яких було складено матриці еквівалентних операційних потоків, як тримірну базу даних, сформовану по окремих підсистемах управління. Введемо позначення індексів видів продукції v , індексів підсистем, діяльність котрих має відношення до випуску цих видів продукції s , індексів елементів системи управління по кожній з підсистем управління b_s .

Тоді необхідні дані будуть зведені в матриці:

- операційних потоків по елементах кожної з підсистем управління в залежності від виду продукції :

- операційних потоків по підсистемах управління в залежності від виду продукції:

$$G \equiv \begin{pmatrix} g_{11} & g_{12} & \dots & g_{1v} \\ g_{21} & g_{22} & \dots & g_{2v} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ g_{s1} & g_{s2} & \dots & g_{sv} \end{pmatrix} \equiv [g_{sv}]$$

- базових величин нормативних еквівалентів, коефіцієнтів складності, відповідальності, перспективності виконуваних робіт стосовно кожного елемента системи управління у взаємозв'язку його з конкретними видами продукції:

$$M_S \equiv \begin{pmatrix} m_{11} & m_{12} & m_{13} & m_{14} \\ m_{21} & m_{22} & m_{23} & m_{24} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ m_{b_S 1} & m_{b_S 2} & m_{b_S 3} & m_{b_S 4} \end{pmatrix} \equiv [m_{S, b_S}]$$

В матриці M_S прийнято наступне позначення колонок (відповідно до прийнятих раніше позначень):

$$\begin{aligned} (n_0)_{S, b_S} &\equiv [m_{S, b_S 1}]; & (K_C)_{S, b_S} &\equiv [m_{S, b_S 2}]; \\ (K_B)_{S, b_S} &\equiv [m_{S, b_S 3}]; & (K_{II})_{S, b_S} &\equiv [m_{S, b_S 4}]. \end{aligned}$$

Матриця еквівалентного операційного потоку, як тримірна база даних, сформована по окремих підсистемах управління:

$$T_S \equiv \begin{pmatrix} t_{11} & t_{12} & \dots & t_{1V} \\ t_{21} & t_{22} & \dots & t_{2V} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ t_{b_S 1} & t_{b_S 2} & \dots & t_{b_S V} \end{pmatrix} \equiv [t_{S, b_S V}] \equiv m_{S, b_S 1} \cdot m_{S, b_S 2} \cdot m_{S, b_S 3} \cdot m_{S, b_S 4} \cdot [d_{S, b_S V}]$$

Подальше оперування з даними цих матриць дозволяє здійснити розподіл непрямих витрат як по окремих виробач, так і по підсистемах управління, виконавцях тощо з метою отримати інформацію для здійснення оперативного контролю за процесом формування непрямих витрат, яка дасть можливість на основі детального аналізу визначити доцільність їх виникнення та резерви зниження в залежності від внеску окремих елементів управління в загальній величині понесених витрат, тобто оцінити об'єктивність формування цих витрат.

В разі, коли розподіл непрямих витрат передбачається провести по окремих видах продукції, яка випускається підприємством, коефіцієнт частки непрямих витрат визначиться:

$$K_{qV} = \frac{\sum_{j=1}^S \sum_{i=1}^{b_S} t_{j, iV}}{\sum_{j=1}^S \sum_{i=1}^{b_S} \sum_{k=1}^V t_{j, ik}},$$

тоді частка непрямих витрат, яка відноситься до окремої асортиментної позиції, буде визначитись:

$$B_{qV} = B_H \cdot K_{qV}.$$

Якщо розподіл непрямих витрат необхідно провести по підсистемах управління, незалежно від виду продукції, то відповідно:

$$K_{qS} = \frac{\sum_{i=1}^{b_S} \sum_{k=1}^V t_{S,ik}}{\sum_{j=1}^S \sum_{i=1}^{b_S} \sum_{k=1}^V t_{j,ik}},$$

$$B_{qS} = B_H \cdot K_{qS}.$$

Нарешті, якщо розподіл передбачено провести в розрізі елементів управління, то аналогічно:

$$K_{qb} = \frac{\sum_{k=1}^V t_{b,k}}{\sum_{j=1}^S \sum_{i=1}^{b_S} \sum_{k=1}^V t_{j,ik}},$$

$$B_{qb} = B_H \cdot K_{qb}.$$

Загальна послідовність етапів формування оптимальної величини, розподілу та управління непрямыми витратами промислового підприємства представлена на рис. 1.

Отже, процес прийняття рішення щодо управління витратами на промисловому підприємстві є визначеною послідовністю взаємопов'язаних етапів та керованих дій, спрямованих на вирішення вірно ідентифікованої проблеми та прийняття відповідних управлінських рішень на основі релевантної інформації, з подальшою оцінкою їх на відповідність економічним та іншим вимогам.

До основних переваг, запропонованого нами методичного підходу щодо формування, розподілу та управління непрямыми витратами відносяться:

- гнучкість і універсальність використання (дозволяє розподіляти, в залежності від обраного еквівалентного потоку, як загальну суму непрямих витрат, так і їх окремі складові);
- забезпечення оперативного контролю, аналізу та регулювання витрат (дає можливість аналізувати непрямі витрати не лише між окремими асортиментними позиціями, а й окремими підрозділами і окремими виконавцями);
- врахування стратегічних цільових установок (зорієнтований на прийняття управлінських рішень в інтеграції з іншими блоками управління);
- невисока вартість впровадження і підтримки (може бути реалізований як на основі стандартного, так і оригінального програмного забезпечення).

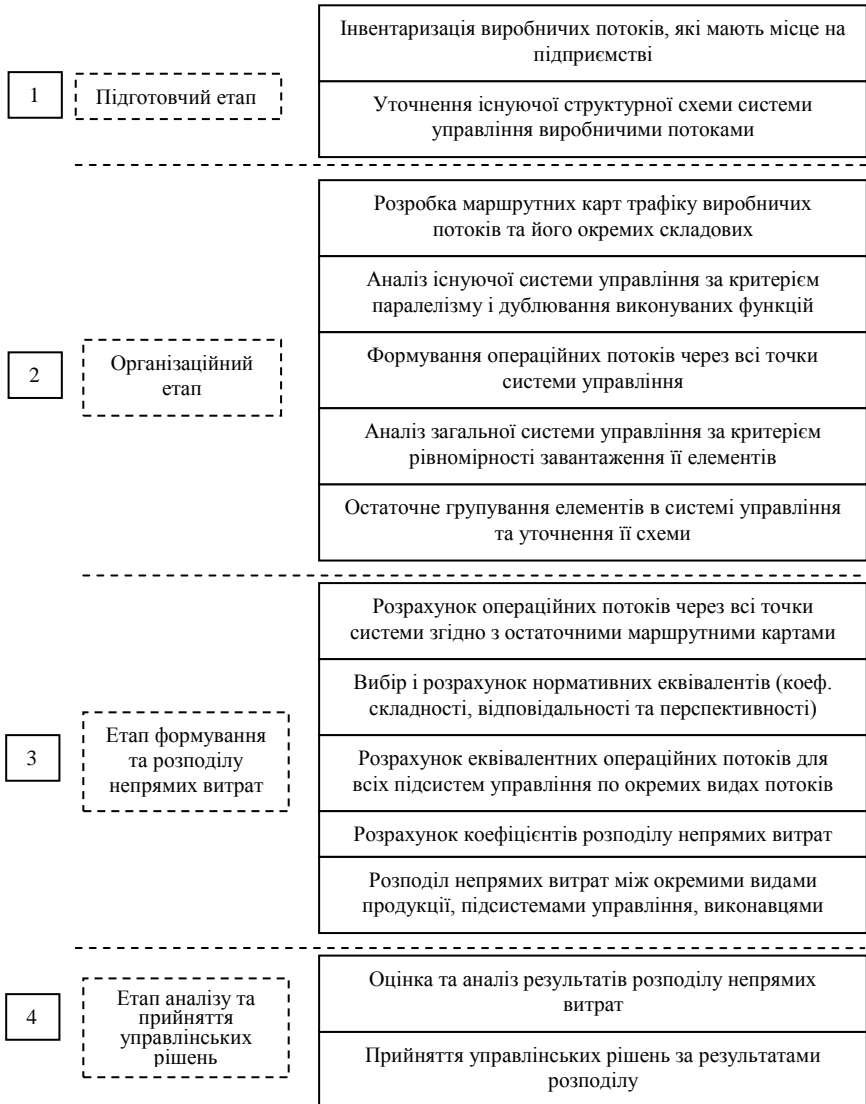

Рис. 1. Послідовність етапів формування оптимальної величини, розподілу та управління непрямими витратами машинобудівного підприємства

Таким чином, запропонований методичний підхід до формування, розподілу та управління непрямими витратами може бути прийнятним для його практичного використання, причому інваріантність практичних наслідків застосування забезпечується гнучкістю самого принципу впровадження.

ВИСНОВКИ

З огляду на поставлені нами завдання, у дисертаційній роботі було узагальнено теоретико-методологічні підходи щодо управління витратами на промислових підприємствах та запропоновано нові організаційно-економічні напрями удосконалення наявних підходів щодо вирішення зазначеної проблеми.

Отримані наукові і практичні результати проведеного дослідження дозволили зробити наступні висновки:

1. Дослідження еволюції сутності витрат довело необхідність уточнення і доповнення сутності цієї категорії з урахуванням певних особливостей витрат як об'єкта управління, а саме: альтернативність, сукупний характер, довгостроковий період аналізу, розгляд витрат і стратегічних цілей підприємства як взаємно детермінуючих категорій. Порівняльний аналіз вітчизняної і зарубіжної систем класифікації витрат довів, що у вітчизняній практиці вона спрямована у більшості на обліковий аспект, тоді як перехід до ринкових відносин зумовлює необхідність розвитку теорії і практики управління витратами у напрямку переходу від суто облікового аспекту до повної інтеграції із загальною системою управління підприємством, що дасть можливість суттєво підвищити ефективність і результативність його діяльності.

2. Для здійснення повноцінного та гармонійного управління досить важливим є формування ефективного інструментарію управління витратами. Аналіз існуючих методів формування та розподілу витрат виробництва, які сьогодні ідентифікуються з методами обліку та калькулювання, а також методами фінансового управління, дозволив сформулювати ряд критеріїв, яким повинні відповідати вищезазначені методи задля ефективного застосування у практичній діяльності та довів необхідність удосконалення та доповнення існуючої методологічної бази.

3. Визначення особливостей витрат як об'єкта управління дозволило сформулювати основні проблеми управління витратами на машинобудівних підприємствах та розробити їх узагальнену структуру за чотирма напрямками: проблеми, пов'язані із технологією виробництва та використанням виробничих потужностей; економічні проблеми щодо прогнозування, планування та аналізу витрат; проблеми, пов'язані із обліком та калькулюванням собівартості продукції; організаційні проблеми. Рішенню основного завдання дисертаційної роботи сприяв також аналіз господарської

діяльності машинобудівних підприємств Хмельницької області за ретроспективний період, який показав наявні структурні диспропорції у складі витрат та довів необхідність управління, перш за все, непрямыми витратами, шляхом оперативного контролю, аналізу, оцінки їх величини та об'єктивності і доцільності виникнення.

4. У роботі виробничі системи представлено як сукупність трьох видів потоків: матеріального, енергетичного та інформаційного. Співучасть персоналу у їх проходженні зводиться до трансформації, супроводу та обслуговування. Доведено і обґрунтовано, що кожний працівник підприємства прямо чи опосередковано приймає участь в управлінні потоками, тобто входить в певну підсистему управління підприємством, сукупність котрих утворює загальну систему управління, яка і є основним об'єктом формування витрат. Саме цей момент визначив об'єктивну необхідність розробки методичних підходів до аналізу і оптимізації загальної структури управління, концептуальні положення якої лягли в основу методичних положень щодо формування, розподілу та управління непрямыми витратами промислових підприємств.

5. Розроблена, за допомогою методів гармонічного аналізу, аналітична модель оцінки загальної системи управління підприємства на предмет дублювання і паралелізму виконуваних функцій, визначення оптимальної пропускної здатності усіх точок цієї системи та відповідного навантаження на них, дозволяє не лише максимально оптимізувати організаційну структуру з метою усунення надлишкових витрат, а й визначити внесок кожного продукту, підрозділу, працівника тощо у загальній величині понесених витрат, що створює реальні передумови для розробки адекватного методичного підходу з розподілу непрямих витрат всередині цієї системи задля оцінки їх величини за окремими об'єктами формування.

6. Однією із відмінних рис, запропонованого у роботі методичного підходу, є те, що об'єктом аналізу виступає не продукт праці, а місце виникнення витрат. Даний підхід відображає реалії співвідношень між суб'єктами у системі управління за критерієм еквівалентного операційного потоку та дає можливість не лише визначити величину непрямих витрат, яку формують окремі види продукції, підрозділи або навіть окремі працівники, а й здійснити реалістичний зріз зв'язків у системі управління, який відкриває шлях для її своєчасного реформування.

7. Апробація теоретичних положень по оптимізації загальної системи управління та формуванню і розподілу непрямих витрат дозволяє стверджувати, що запропоновані методичні підходи суттєво доповнюють та удосконалюють існуючі інструменти управління витратами на промислових підприємствах та мають, що, на наш погляд, є надзвичайно важливим, механізм практичної реалізації, який може бути виконано, як на основі

стандартного (MS Excel, MS Acces), так і оригінального програмного забезпечення.

8. В цілому, успішна робота будь-якого промислового підприємства за умов глобальної конкуренції потребує, як постійного оновлення номенклатури і якості продукції, що виробляється, так і ретельного аналізу всієї діяльності з метою скорочення (або усунення) непотрібних та дублюючих функцій. Досить часто підприємства, переслідуючи ціль зниження витрат, використовують політику тотального скорочення, яка, без сумніву, призводить до погіршення якості продукції та зниження загальної продуктивності діяльності. Запропоновані методичні підходи дозволяють підприємству об'єктивно формувати, розподіляти та управляти витратами, стимулювати розробку і випуск нових видів продукції та підвищувати ефективність управління підприємством в цілому.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в наукових фахових виданнях:

1. Назарчук Т.В. Аналіз зарубіжних та вітчизняних методів розподілу непрямих витрат у формуванні собівартості продукції // Вісник ГУП. – 2004. – № 3, Ч. 2. – С. 105–109.
2. Назарчук Т.В. Аналіз зарубіжних і вітчизняних підходів до класифікації витрат // Вісник ХНУ. – 2005. – № 5, Ч. 2, Т. 1. – С. 90–94.
3. Назарчук Т.В. Генезис та еволюція поглядів у визначенні витрат виробництва // Вісник ХНУ. – 2005. – № 3, Т. 1. – С. 156–161.
4. Назарчук Т.В. Матричні моделі розподілу накладних витрат за критерієм еквівалентного операційного потоку // Вісник ХНУ. – 2006. – № 4, Т. 1. – С. 74–78.
5. Назарчук Т.В. Оптимізація загальної структури управління підприємством як об'єкта формування витрат // Вісник ХНУ. – 2006. – № 2, Т. 2. – С. 78–82.
6. Назарчук Т.В. Структура ефективної системи управління витратами промислових підприємств // Регіональна економіка. – 2006. – № 3. – С. 50–57.
7. Назарчук Т.В. Управління витратами промислових підприємств на сучасному етапі: актуальні проблеми та перспективи удосконалення // Вісник ХНУ. – 2005. – № 6, Т. 1. – С. 80–83.
8. Нижник В.М., Назарчук Т.В. Формування та оцінка трансформації структури витрат підприємства // Вісник ГУП. – 2004. – № 4, Ч. 1, Т. 1. – С. 10–14.

Особистий внесок дисертанта: досліджено питання формування виробничих витрат та проаналізовано зміни у структурі витрат промислових підприємств Хмельницької області.

публікації за результатами участі у конференціях:

9. Назарчук Т.В. Удосконалення управління виробничими витратами на промислових підприємствах // Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції „Наука і освіта – 2005” (м. Дніпропетровськ). – 2005. – Т. 88. – С. 41–43.

АНОТАЦІЯ

Назарчук Т.В. Удосконалення системи управління витратами машинобудівних підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (машинобудування). – Хмельницький національний університет, 2008.

У дисертаційній роботі розглянуто теоретичні засади, методологічні і структуроформуючі основи управління витратами та розроблено організаційно-економічні напрями удосконалення системи управління витратами на промислових підприємствах.

Уточнено визначення поняття „витрати”. Досліджено існуючі вітчизняні і зарубіжні підходи до класифікації витрат та здійснено їх порівняльну характеристику. Розглянуто концептуальні підходи до формування системи управління витратами, складено узагальнену структуру проблем управління витратами на промислових підприємствах.

Проаналізовано сучасні методи формування та розподілу витрат. Визначено пріоритетні напрями управління витратами за сучасних умов господарювання. Доведено і обґрунтовано необхідність дослідження загальної структури управління підприємством як об’єкта формування витрат та на основі цього розроблено оригінальний підхід до аналізу існуючої системи управління з метою її оптимізації. Розроблено методичний підхід до формування, розподілу і управління непрямыми витратами за критерієм еквівалентного операційного потоку, а також алгоритм та програмне забезпечення для його практичної реалізації.

Ключові слова: витрати, управління, оптимізація, система управління, еквівалентний операційний потік, формування і розподіл витрат.

АННОТАЦИЯ

Назарчук Т.В. Усовершенствование системы управления затратами машиностроительных предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности – 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (машиностроение). – Хмельницкий национальный университет, 2008.

В диссертационной работе рассмотрены теоретические, методологические и структурообразующие основы управления затратами, разработаны методические рекомендации по усовершенствованию системы управления затратами на промышленных предприятиях.

Исследование эволюции сущности затрат позволило дополнить и расширить классическое наполнение данного понятия и дать авторское определение этой дефиниции. Для более глубокого понимания сущности и состава затрат в работе исследованы отечественные и зарубежные подходы к классификации затрат и выполнена их сравнительная характеристика.

В рамках исследования были определены цель, задачи, методы и принципы, которые являются структурными составляющими системы управления затратами, а также составлено обобщенную структуризацию проблем управления затратами на машиностроительных предприятиях, которая учитывает технологический, экономический, учетный и организационный аспекты.

Для осуществления полноценного управления очень важным является выбор эффективного инструментария. С этой целью в диссертационной работе были проанализированы существующие методы формирования и распределения затрат. Автором предложено ряд критериев, которые являются наиболее весомыми при оценке возможности эффективного использования различных методов управления затратами на промышленных предприятиях, выполнено сравнительную характеристику соответствия существующих методов этим критериям. Для более глубокого понимания значимости системы управления затратами в работе проведен анализ динамики затрат промышленных предприятий Подольского региона, результаты которого доказали необходимость управления, прежде всего, косвенными затратами, поскольку их удельный вес в структуре себестоимости продукции колеблется от 30 до 70%.

В диссертационной работе доказано и обосновано необходимость исследования организационной структуры предприятия как объекта формирования затрат и на основе этого разработан методический подход к анализу существующей системы управления с целью ее оптимизации, что, в свою очередь, создает предпосылки для организации рационального формирования и объективного распределения затрат в рамках этой системы. В ходе исследования определены критерии формирования и распределения косвенных затрат и разработан соответствующий методический подход к формированию, распределению и управлению косвенными затратами за

критерием эквивалентного операционного потока, который базируется на использовании матричных моделей, с помощью которых были составлены матрицы эквивалентных операционных потоков, как трехмерные базы данных, сформированные по отдельным подсистемам управления. Дальнейшее оперирование с данными матриц позволяет осуществить распределение косвенных затрат с целью оценки объективности их формирования, целесообразности возникновения и определения резервов снижения по отдельным субъектам управления.

Разработан и апробирован алгоритм и программа для практической реализации предложенного методического подхода с использованием аппаратных возможностей вычислительной системы Math CAD 11.

Ключевые слова: затраты, управление, оптимизация, система управления, эквивалентный операционный поток, формирование и распределение затрат.

ANNOTATION

Nazarchuk T.V. The improvement of management system of losses at mechanical engineering enterprises. – Manuscript.

Dissertation for gaining the scientific degree of Candidate of Economy according to the specialty 08.00.04 – the economy, management of enterprises. – Khmelnytskyi national university, 2008.

In the dissertation considers theoretical grounds. methodological and structureforming basis of management of losses have been examined and organization economical trends of improvement of management system of losses mechanical engineering enterprises have been developed.

Determination of the concept „losses” has been specified. Native and foreign existing approaches to the classification of losses have been investigated and their comparative characteristics have been made. Conceptual approaches to the forming of the management system of losses have been examined., summarized industrial enterprises has been made.

Modern methods of forming and distribution of losses have been analyzed. Priority trends of management of losses under modern of economy. The necessity of researching general structure of enterprises management as a unit of forming losses have been grounded and proved on this basis the unique approach to the analysis of existing system of management for the aim of its optimization has been developed. Methodological approach to forming, distribution and management of the indirect losses by criteria of the equivalent operation line and also the algorithm and computer program for its practical realization have been developed.

Key words: losses, management, optimization, the system of management, equivalent operation line, forming and distribution of losses.